

Stratenoerlog

Op een zomeravond in 1940 belde Edje van Musjer aan. Hij had een houten sierzwaard aan zijn zijde hangen en een pan op het hoofd. 'We moeten mobiliseren', zei hij, een groene pegel van zijn bovenlip vegend, 'want de Breitnerlaan heeft ons de oorlog verklaard'.

Jantje en ik pakten onze katapulten en gingen naar buiten. Omdat we echte helmen van het Nederlandse leger droegen, werden we gelijk naar de voorste linie gedirigeerd. Deze lag ter hoogte van -Smits & Van Halm, groenten, fruit en primeurs-. Aldaar was op de stoep een muur gestapeld. Want juist in die tijd werd er her-bestraat. Waarschijnlijk de enige reden waarom de Breitnerlaners niet gelijk tot de aanval waren overgegaan. Weliswaar beschikten ze over een brigade van een twintigtal fietsers, maar het mulle zand van de opgebroken rijweg zou hun opmars wellicht verhinderen.

Ons leger, dus dat van de Roelofsstraat, stelde weinig voor. Naast Edje, die voortdurend bevelen riep om ze zelf te negeren, bestond het uit: Poetje Room Colthoff. Hij was commandant, want iets ouder dan de rest en beschikte bovendien over een echte kwartiermuts en een koppel met dwarsriem. Eppie Broesse van Groenau. Hij kwam altijd wat later naar buiten omdat zijn ouders laat dineerden. Ook was hij dik en daardoor niet snel ter been. Met als pluspunten: zijn vrolijke inborst en dat hij padvinder was, waarvan hij de breedgerande hoed droeg en de ongeveer eenmetervijftig lange, multifunctionele stok. Rinie (zijn achternaam weet ik niet meer). Hij verzette zich voornamelijk tegen elk bevel of iets wat daarop leek, maar beschikte over een zonnebril en een geaffecteerde onverstoorbaarheid. Daartoe gebruikte hij het stopwoord 'jussts', naar ik meen een verbastering van 'juist'. Poetje verzocht hem als spion op te treden. 'Jussts', zei Rinie.

Met Jantje en mij erbij had je het eigenlijk gehad. Want Adje Kooiman lag op het voorbalkon van nummer 63 te kuren vanwege tbc en kon dus niet meer zijn dan waarnemer en uitdenker van strategieën.

De ouders van van Karelte Drijkoningen droegen een gebroken gweertje. Hij kwam dus bij het rode kruis, daarin leiding gevend aan de meisjes Houwing, wier vestibule lazaret was. En Flip Douwes Dekker werd door zijn moeder van de straat gehouden in het belang van een beschaafde opvoeding.

Rest de mongoloïde Ruudje van Nauta Lempke. Zijn moeder zag hem gaarne spelen met andere kinderen. Daartoe voorzag ze hem van zakken snoep, ter uitdeling aan ons. Zijn verrichtingen volgde ze achter de vitrage. Uit het zicht van haar at hij alles zelf op.

Misschien ben ik nog een enkeling vergeten te noemen, maar ook daarmee rekening houdend mag duidelijk zijn dat een doeltreffende verdediging (laat staan een aanval) geen realistische optie was. Want tegenover ons stond de Breitnerlaan, die met haar beneden- en bovenwoningen een overmacht had van naar schatting een vijftigtal puberende jongelingen.

Poetje had dit door. Hoewel hij ons telkenmale toesprak in hoopvolle bewoordingen, moet hij van stonde af aan naar een diplomatieke oplossing hebben gezocht (later zou hij carrière maken bij buitenlandse zaken).

Van de daaruit voortvloeiende gebeurtenissen herinner ik me de navolgende. Eerst verzocht Poetje aan Rinie de Breitnerlaan te bespioneren.

'Wat denk je ervan om te lopen via de tweede Roelofsstraat en zo, vanaf de Van Alkemadelaan, als toevallige voorbijganger, de Breitnerlaan te betreden?'. 'Jussts', zei Rinie, deed zijn zonnebril voor en vertrok in slentergang. Pas bij donker keerde hij terug. Zonder bril. Hij was ontmaskerd en in een fietsstalling opgesloten. Door een raampje had hij voortdurend Breitnerlaners zien langs marcheren. Doordat er een mevrouw haar fiets kwam stallen, wist hij te ontsnappen via de Sadéestraat. Zijn relaas vervulde ons van angst.

Karelte meende dat we beter gelijk konden capituleren. De anderen niet. Er verscheen een peinzende uitdrukking op het gelaat van Poetje.

Daarmee was het voor die avond afgelopen.

Reeds de volgende avond kwam de fietsbrigade van de Breitnerlaan door de straat. Want de herbestrating was inmiddels voltooid. Ook hadden we, dien ten gevolge, de stenen stelling moeten vervangen door lege groentekisten, ons welwillend ter beschikking gesteld door Van Halm.

Hoewel we elkaar aanpraatten dat zulks een verbetering was, omdat we tussen de kieren door in staat waren tot een verdedkte waarneming, voelden we ons een stuk onveilig. Waarmee ik niet wil goedpraten dat we niks deden bij het passeren van die horde.

Maar verderop kwam Eppie net op tijd naar buiten om in ene door zijn stok te lanceren in het achterwiel van een van hen. Er knapte een reeks spaken. De Breitnerlaner, abrupt tot stilstand gebracht, trok de stok er tussen uit en trachtte daarna de rest weer in te halen met zwiakend achterwiel.

We raakten in euforie, met uitzondering van Eppie. Hij was zijn stok kwijt. Waarschijnlijk had de ontsnapping van Rinie, Adje op het idee gebracht van de navolgende strategie. Wij zouden in een snelle aanval, via de tweede Roelofsstraat en de Sadéestraat, de Breitnerlaan in de flank aanvallen. Te gelijker tijd moesten de Weissenbruchstraters, via het Van Hoytemaplein, een schijnaanval doen en, zich tactisch terugtrekkend, de Breitnerlaners meelokken. Een vermetel plan. Ter verheldering had hij een kaart getekend van de hele wijk met daarop de aanvalsroutes in diverse kleuren. De kaart was op linnen geplakt met gluton. Tijdens de stafbespreking op zijn balkon werd er veel over deze kaart gestreken, zodat zij allengs beduimd raakte. Ook lieten de punten los.

Hoewel Poetje tegen was, werd het plan ten uitvoer gebracht op een zaterdagmiddag. Ondanks het tactisch gekozen tijdstip werd het een jammerlijke mislukking. Want er was geen rekening gehouden met de aldaar wonende Robbie Scholte. Hij nam ons onder vuur met kiezelstenen, afgeschoten middels een buigzame twijg. Zijn trefzekerheid overtrof verre die van onze katapulten. Ook riep hij bij herhaling: 'Even een paar kinderlijkjes maken'.

We trokken ons ijlings terug, daarbij Eppie tussen ons in nemend. Teruggekeerd, ontfermden de meisjes Houwing zich over ons in wurgende zorg. We werden neergelegd in hun vestibule. Op fluisterende toon bespraken zij de te volgen therapie. Deze bestond voornamelijk uit het leggen van ligusterblaadjes op lichaamsdelen. Karelte stond er welwillend bij. Ook de schijnaanval van de Weissenbruchstraters was uitgebleven. Waarschijnlijk had Poetje dat zien aankomen (later zou hij carrière... maar dat vermeldde ik al eerder).

De volgende zondagmiddag ontving Poetje een delegatie uit de Weissenbruchstraat. Er volgde een langdurig overleg op zijn kamer. Daarvan kwamen ze glimlachend naar buiten.

Achter het tuinhek staande, toonde hij eerst een robuust zwaard. 'Dit wapen, veroverd op de commandant van de Breitnerlaan, is ons zojuist geschonken', riep hij. Wij juichten.

'Daar moet wel wat tegenover staan', vervolgde hij met een goed gekozen stembuiging. Hij had de Weissenbruchstraters toestemming gegeven een stelling te betrekken in onze straat. Zij betrof een tuinmuur van een leegstaand pand, tegenover onze kistenstelling. 'Als gemeenschappelijke bescherming', zei hij. Maar het gejuich bleef uit. Terecht.

Want omdat er verder niks gebeurde, gingen de aldaar gestationeerde Weissenburgers uit verveling verwensingen naar ons roepen. Sterker nog; ze beschoten ons af en toe, in een besmuikt lachen uitbarstend als het raak was. We murmureerden.

Deze toestand zou ongetwijfeld zijn geëscaleerd als niet, op een zoele avond, twee fietsers met een witte vlag waren binnen gepeddeld. Het waren een jongen en een wat oudere, maar ze droegen eendere alpino petten.

Ter hoogte van het huis van Poetje hielden ze in en plaatsten een voet op de grond. De oudere las met lijzige stem voor: 'De commandant van de Breitnerlaan wil vrede sluiten met de Roelofsstraat. Daartoe dient jullie commandant zich morgen te 19.30 u precies, ongewapend en zonder lijfwacht te vervoegen op het eerste plein van de Breitnerlaan'. Waarna hij de proclamatie herhaalde. Want Poetje verscheen pas bij de slotzin van de eerste keer voor het raam van zijn kamer.

Ze reden rustig weg, ons in tweestrijd achterlatend.

Karelte en de meisjes Houwing waren vóór, de rest tegen. Wij vermoedden een list. Poetje sprak ons à l'improviste toen vanaf één hoog. In een meeslepend betoog benadrukte hij bij herhaling de redelijkheid van dit aanbod. Maar de verdeeldheid bleef.

Achteraf meen ik dat het de Breitnerlaan niet om ons ging, maar enkel om een corridor waarlangs ze, via de Neuhuyskade, de Weissenbruchstraat in de rug kon aanvallen.

Maar zeker weet ik dat niet. En er resten geen geschriften om het nog eens rustig na te lezen.

De volgende avond zagen we Poetje wegwandelen met de air, zich voor de nachtrust nog een wijle te vertreden. Maar Jantje, Eppie en ik wisten wel beter. We volgden hem op afstand. Hoewel vervuld van twijfel, wilden we hem verdedigen.

Verscholen achter de rododendrons van het Van Hoytemaplein, zagen we hem de hand schudden van een roodharige poteling. Vervolgens werd hij gefouilleerd en aan een boom gebonden. De roodharige sprak daarna geruime tijd met hem. Uiteindelijk werd Poetje losgemaakt. Na elkaar de hand te hebben geschud, wandelde hij huiswaarts.

'Poetje, Poetje', riepen we hem fluisterend toe bij zijn voorbijgaan. Maar hij hoorde ons niet.